

HET TIJDPERK VAN DE GLADJANUS: HET IDEAAAL VAN HET HAARLOZE LICHAAM

From: *Deus Ex Machina*, jr. 34, nr. 133, juni 2010

'Plucking hell'

Lichaamshaar is een taboe in de hedendaagse Westerse samenleving.¹ Haar op de juiste plek, namelijk het hoofd, herbergt allerlei positieve connotaties als gezondheid, macht, vitaliteit en seksuele aantrekkelijkheid. Haar op het lichaam daarentegen wordt beschouwd als vies, lelijk, overbodig en als een uiting van het dier in ons. De menselijke huid moet zo glad zijn als een eischaal: de gladjanus heeft in het huidige schoonheidsideaal allang niet meer de bijbehorende negatieve bijklank, maar wordt zelfs als een ideaal beschouwd. Verwijdering van lichaamshaar is dan ook 'big business' en vormt een dankbaar onderwerp voor vele artikelen en reclames in populaire tijdschriften, websites en tv-programma's, waarin methoden als scheren, epileren, en waxen tot 'permanente' verwijdering door elektrolyse of laseren verheerlijkt worden. De januaricover van het tijdschrift *Observer Woman* uit 2006 toont bijvoorbeeld een foto van een naakte knielende vrouw in sexy hoge hakken, een waar toonbeeld van aantrekkelijkheid – ware het niet dat haar benen bedekt zijn met donkere stoppels. Het bijbehorende artikel van Polly Vernon met de onvertaalbare titel *Plucking hell* behandelt op humoristische wijze de onverbidde norm van de zachte gladde huid: 'Het is politiek gezien onverdedigbaar, tijdrovend en het veroorzaakt helse pijnen. Nochtans hebben Britse vrouwen in het afgelopen jaar 280 miljoen pond gespendeerd aan het verwijderen van lichaamshaar.' Uiteindelijk conformeert ook Vernon zich aan de maatstaf van het haarloze lichaam wanneer ze stelt dat vrouwen vanaf het voorhoofd naar beneden kaal moeten zijn.

Het ideaal van een glad lichaam is niet alleen dwingend voor vrouwen, maar ook steeds meer een heersende norm voor de moderne man. Een maand later bracht *Observer Woman* een item over schoonheidsidealen voor de man. We zien een foto van een naakte mannelijke torso – oud, dik, harig en gekleed in een jeans met een glimp van een ouderwetse onderbroek, met

de ondertitel 'hier namen we altijd genoeg mee' – met daarnaast een foto van een ander naakt mannelijk torso – jong, afgetraind, haarloos en gebruind met een hippe Calvin Klein onderbroek, met de tekst 'nu gaan we allemaal voor zo een'. De auteur William Leith kastijdt de lezer op humoristische wijze over de onbereikbare schoonheidsidealen van slankheid en gespierdheid, maar ondersteunt deze idealen tegelijkertijd.

Haarloosheid is een onlosmakelijk onderdeel van het Westerse schoonheidsideaal geworden. Massamedia als *glossies* en tv-programma's – van luchtig tot serieus – nemen weliswaar een verbaasde en soms ronduit honende houding aan tegenover een hedendaags schoonheidsideaal als het haarloze lichaam, maar eindigen bijna altijd met een onderschrijven van dit ideaal. Wetenschappelijke studies over het haarloze lichaam zijn zeldzaam en zijn meestal geschreven vanuit een sociologisch perspectief, zoals ik verderop laat zien. In dit artikel wil ik vooral de *culturele* motieven voor de ontwikkeling van het normatieve ideaal van het haarloze lichaam voor beide seksen onderzoeken. De veranderingen en transformaties in de huidige cultuur vereisen een zorgvuldige analyse van de manieren waarop het menselijke lichaam gerepresenteerd en gemedieerd wordt. Ik zal bespreken hoe verschillende, overlappende en in elkaar grijpende vertogen en praktijken de constructie van het haarloze lichaam ondersteunen. Ik definieer dit haarloze lichaam als een effect van verscheidene geïnstitutionaliseerde vertogen en culturele praktijken in de Foucauldianse betekenis van 'technologieën' (Foucault, 1976). Deze vertogen en praktijken omvatten gebieden en disciplines als sport en fitness, internetkunst en sciencefiction, cosmetica en mode, en pornografie. Wat deze technologieën van het lichaam met elkaar verbindt, is de moderne opvatting dat het maakbare lichaam kan worden gecontroleerd, getransformeerd en uiteindelijk geperfectioneerd.

Door beelden in reclames, modiefotografie, film en digitale kunst te bespreken, zal ik kwesties rondom de ont- en belichaming in het digitale

¹ Ik dank onderzoeksassistent Sanne van der Beek voor haar onontbeerlijke hulp bij het tot stand komen van dit artikel.

